

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016-2020

SEINÄJOKI

Sisällys

1. Johdanto	3
1.1 Hyvinvointisuunnitelman taustalla vaikuttava lainsäädäntö	3
1.2 Suunnitelman valmistelutyö	3
1.3 Kolme ikäryhmittäistä osa-aluetta	5
2. Seinäjoen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi.....	6
2.1 Yksilön hyvinvointi	6
2.2 Perheen hyvinvointi	8
2.3 Koulutus	9
2.4 Työllisyys.....	9
2.5 Turvallisuus	10
3. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut	12
3.1 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuus	12
3.2 0–5-vuotiaiden palvelut.....	12
3.3 6–12-vuotiaiden palvelut.....	14
3.4 13–24-vuotiaiden palvelut.....	17
3.5 Kaikkien ikäryhmien yhteiset palvelut	20
4. Palvelujärjestelmän toimivuuden arviointi ja haasteet.....	23
5. Suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvointipalveluiden kehittämiseksi	26
6. Hyvinvointisuunnitelman toimeenpano	36

1. Johdanto

1.1 Hyvinvointisuunnitelman taustalla vaikuttava lainsäädäntö

Viime vuosina voimaan tulleet lait ja asetukset velvoittavat kaupungin eri toimialat aikaisempaa tiiviimpään monialaiseen yhteistyöhön. Terveydenhuoltolain (1326/2010) § 12, 15, 16 ja 17 mukaan kunnan toimialojen on tehtävä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä toimittava yhteistyössä vanhempien ja huoltajien kanssa. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) § 8, 9 ja 10 mukaan hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen on viranomaisten velvollisuus ja palveluita on kehitettävä kasvatuksen tukemiseksi. Varhaiskasvatustalain (muutos 05.08.2015/580) säättää lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Lapselle on laadittava varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma hoidon, kasvatuksen ja oppimisen toteuttamiseksi. Nuorisolain § 7a edellyttää, että kunnassa on toimiva lasten- ja nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) asettaa kunnille uusia velvoitteita monialaisen yhteistyön tekemiseen eri hallintokuntien välillä lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyen. Laki edellyttää monialaisen asiantuntijaryhmän koostamista oppilas- ja opiskelijahuollon suunnittelua, koordinoitua ja kehittämistä varten. Monialaisen kuntatason yhteistyötä ohjaa lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tukee myös nuorisolain (72/2006) 4 § mukaista lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmaa 2012–2015. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman mukaan nykypäivän lapsi- ja nuorisopolitiikassa tulisi huomioida kiinnittää lasten ja nuorten elämään osallisuuden, yhdenvertaisuuden sekä arjenhallinnan kautta.

Lastensuojelulain mukainen hyvinvointisuunnitelma, terveydenhuoltolain paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet sekä niitä tukevat toimenpiteet, nuorisolain mukaiset raportit sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain velvoite monialaisesta ohjausryhmästä on järkevää toiminnallisella tasolla yhdistää yhden työryhmän tehtäväksi. Sosiaali- ja terveys-, nuoriso- sekä varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta ovat päättäneet, että lasten ja nuorten palveluverkosto ottaa vastuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimisesta kuluvalta valtuustokaudelta.

Suunnitelman on tarkoitus ohjata konkreettisesti kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin liittyvää työtä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on yksi osa Seinäjoen kaupungin suunnitelmallista terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Suunnitelma on käytännön työkalu, jonka laatimisen ja toteuttamisen yhteydessä linjataan yhteistyötä ja palveluja. Hyvinvointisuunnitelmaa tarkastellaan valtuustokausittain ja joka valtuustokaudeksi tehdään uusi suunnitelma ja siinä olevia asioita seurataan systemaattisesti.

1.2 Suunnitelman valmistelutyö

Seinäjoen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on valmisteltu syksystä 2014 alkaen lasten ja nuorten palveluverkoston ohjaamana. Suunnitelman tekemiseen on osallistunut useita eri työryhmiä, joihin on kuulunut edustajia varhaiskasvatus-, opetus-, terveys-, nuoriso-, liikunta- ja sosiaalipalveluista. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia kunnassa. Siinä on kaksi osaa: 1) kuvaus lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja palveluiden nykytilasta (rakenteet, tilastokatsaus) ja 2) esitys lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin parantamiseksi.

Tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi sekä asiakaslähtöinen ja osallistava palvelujärjestelmä. Näiden päätavoitteiden kautta halutaan muun muassa vähentää erityisen tuen tarvetta, kodin ulkopuolelle tapahtuvia sijoituksia sekä selkiyttää toimijoiden välisiä tehtäviä tuen järjestämisessä, luoda aiem-

paa toimivampia yhteistyöverkostoja tukea tarvitseville ja sitä järjestäville työntekijöille sekä lisätä perheiden kanssa tehtävää työtä arjen toiminnoissa.

Sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on koko kaupungin eri toimialojen yhteinen tehtävä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ohjaa lasten ja nuorten hyvinvointia koskevia päätöksiä, palvelujen kehittämistä sekä käytännön asukas- ja asiakastyötä kunnan kaikilla toimialoilla. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä linjaavat lainsäädäntö ja kansalliset suositukset sekä Seinäjoen kaupunkistrategia vuoteen 2020. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa ja valittujen toimenpiteiden toteutumista seurataan Seinäjoen kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen avulla. Vuonna 2016 käynnistyy laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu kaudelle 2017–2020.

Väestöryhmien väliset terveyserot alkavat kehittyä jo lapsuudessa, kun osa lapsista joutuu kehittymään huonommissa elinolosuhteissa ja kasvuympäristössä. Terveys 2015 -kansanterveysohjelman mukaan lasten terveyden uhkina ovat turvattomuuteen liittyvät oireet ja sairaudet, kuten mielenterveysongelmat ja sosiaalisen kehityksen häiriintyminen. Syrjäytymisuhassa olevia lapsia ja lapsiperheitä autetaan taloudellisen tuen ja psykososiaalisten palvelujen avulla osana kuntien hyvinvointipoliittisia ohjelmia. Noin joka kymmenellä nuorella esiintyy pitkäaikaissairauksia tai vammoja, joista tavallisimpia ovat astma ja allergiat. Oppimisvaikeudet ovat merkittävä ongelmaryhmä. Ylipainoisuus, syömishäiriöt ja psykosomaattiset oireet ovat myös lisääntyneet. Tupakoinnin ja alkoholin käytön aloittamisiät ovat alentuneet ja huumeiden kokeilu yleistynyt. Sosiaalisesti huono-osaisilla nuorilla riski oireiden ja epäterveiden elämäntapojen kehittymisestä pysyviksi on suurempi kuin vakaassa sosiaalisessa asemassa olevilla ja pitempään koulutukseen suuntautuvilla nuorilla. Nuorten terveyden keskeisiä edellytyksiä ovat muun muassa oppilaitosten työskentelyolosuhteet, eri tahojen yhteistyö nuorten koulutuksellisen syrjäytymisen ja huonon terveyden noidankehän murtamiseksi, nuorten omaehtoisten harrastus-, liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien tukeminen sekä nuorten oikeuksia ja nuorista huolehtimista kunnioittavan kulttuurin ja perheiden terveellisten elämäntapojen tukeminen.

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmaan (29.5.2015) sisältyy useita lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia edistäviä kärkihankkeita. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteena on nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut. Lähtökohtana on perheiden monimuotoisuus ja lapsen edun edistäminen sekä palveluiden järjestäminen lapsi- ja perhelähtöisesti hallintorajat ylittäen. Tavoitteena on edistää kansanterveyttä, kansalaisten liikkumista, terveellisiä elämäntapoja, ravintotottumuksia ja vastuunottoa omasta elämästä.

Seinäjoen kaupungin palvelustrategisina linjauksina korostetaan palveluiden saatavuutta ja laatua, palveluntuotannon tehokkuutta sekä mahdollisuuksia henkilöstön rekrytointiin. Ne tukevat palvelukeskusten kehittämistä ja merkitystä palveluiden saatavuuden turvaajana.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ja kehittämiskohteet on määritelty Seinäjoen kaupunkistrategiassa 2013–2020 ja Seinäjoen kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteissa kaudelle 2013–2016. ”Vastuullinen ja aktiivinen asukas” -strategia-avalinnan mukaan kaupungin asukkaat ovat kaupungin vastuullisia ja aktiivisia kehittäjiä ja hyvinvoinnin vahvistajia. Kaupunki tukee asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia hyvinvointikertomuksen mukaan seuraavilla tavoilla:

- 1) Syrjäytymiskehitykseen puuttumisen tavoitteena on vähentää lastensuojelullisten toimenpiteiden tarvetta, tehostaa varhaista reagoitua lasten ja lapsiperheiden tuentarpeeseen, edistää työllisyyttä ja alentaa työttömyyttä. Strategian mukaan kaupunki vahvistaa varhaista tukea syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseksi ja ehkäisevät toimet kohdistetaan erityisesti lapsiin ja perheisiin.
- 2) Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteena on ylipainoisten ja lihaviiden lasten ja nuorten määrän väheneminen, tupakoinnin väheneminen, huumeiden käytön lisääntymisen pysäyttäminen

ja tiivis yhteiskuntarakenne, joka huomioi asukkaiden tarpeet ja osallisuuden. Kaupunki jatkaa terveyden ja hyvinvoinnin tavoitteellista edistämistyötä. Asukkaiden hyvinvoinnin tilaa seurataan vuosittaisella hyvinvointikertomuksella, jota hyödynnetään toimintojen suunnittelussa ja päätöksenteossa. Tavoitteena on lisätä väestön terveyttä, ehkäistä sairauksia ja vähentää väestöryhmien välisiä terveyseroja monialaisella yhteistyöllä

- 3) Aktiivisuuden kannustamisen ja yhteistyön tavoitteena on, että asukkaat osallistuvat oman asuinalueensa ja koko kaupungin toimintaan ja kehittämiseen. Aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan yhteistyössä kylä- ja kaupunginosayhdistysten kanssa, kansalaisjärjestöjen kanssa sekä kansalaisopiston ja kulttuuripalvelujen avulla.

Suunnitelma on laadittu siten, että Seinäjoen kaupungin hyvinvointikertomuksessa esiin nousseet kehittämiskohteet huomioidaan toiminnan kehittämisessä. Hyvinvointikertomuksen kokoamisessa puolestaan hyödynnetään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa, joten ne palvelevat toisiaan. Myös Seinäjoen kaupunkistrategia on huomioitu. Erityisesti on mietitty palveluiden laatua ja palvelutehokkuutta. Huomiota on kiinnitetty siihen, miten voidaan vahvistaa varhaista ennaltaehkäisevää työtä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa ja sen valmistelussa tarkastellaan lasten ja nuorten palveluja kokonaisuutena. Suunnitelman sisältö on laaja-alainen ja koskee lasten ja nuorten kasvuoloja, niiden epäkohtien ehkäisemistä, vanhemmuuden tukea sekä lasten ja nuorten palveluja. Eri toimialat laativat suunnitelman moniammatillisena yhteistyönä. Hyvinvointisuunnitelma tulee olemaan strateginen asiapaperi, joka ohjaa kaupungin työskentelyä ja on samalla väline kehittämistyöhön. Jokainen hallintokunta on ottanut osaa sen suunnitteluun ja täten sitoutunut siihen.

1.3 Kolme ikäryhmittäistä osa-aluetta

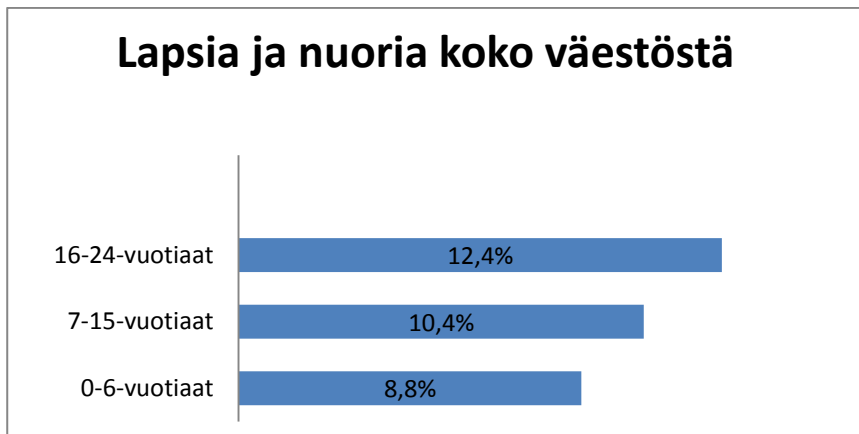
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma päätettiin tehdä ikäryhmittäin eikä sektoreittain. Tätä rajausta tukee jo kunnassa olemassa olevat rakenteet ja toimintatavat. Hyvinvointisuunnitelma päätettiin kohdentaa Seinäjoella 0–25-vuotiaisiin henkilöihin. Lasten ja nuorten palveluverkosto päätti jakaa suunnitelmatyön kolmeen eri ikäryhmään 0–5-vuotiaat, 6–12-vuotiaat sekä 13–24-vuotiaat. Jakoa näihin ikäryhmiin perustellaan muun muassa kunnan palvelurakenteilla.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle asetetut tavoitteet pyrkivät edistämään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koko palvelukokonaisuuden näkökulmasta. Yhteiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa moniammatillisena, eri toimialat ylittävänä yhteistyönä. Vastuu lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista muodostuu kunnan kaikkien toimijoiden yhteisvastuullisesta työstä, johon kuuluu niin lapsiperheiden varhainen tuki kuin puuttuminen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin riskitekijöihin osana peruspalveluja. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukevat kaikille tarkoitettu laadukas ennalta ehkäisevä työ ja peruspalvelut. Näitä täydentävät korjaavat palvelut, jotka kohdennetaan niitä tarvitseville.

2. Seinäjoen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi

Seinäjoki on Etelä-Pohjanmaan maakunnan keskus ja yksi Suomen voimakkaimmin kasvavista kaupunkikeskuksista, jossa on yli 60 000 asukasta. Kaupungin asukasluku on kasvanut koko 2000-luvun keskimääräisesti noin 800 asukkaalla vuodessa ja tilastokeskuksen ennusteiden mukaan trendi pysyy samansuuntaisena tulevaisuudessakin.

Lapsiperheiden osuus perheistä on 41,7 %, ja Seinäjoelle on vuonna 2014 syntynyt 783 lasta.

Kuntalain (17.3.1995/365) 1. §:n mukaan kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkuvaa toimintaa, jota varten tarvitaan toiminnan mahdollistavat pysyvät rakenteet. Nämä rakenteet muodostavat kokonaisuuden, joka muodostuu hyvinvointitietoa tuottavasta seuranta- ja raportointijärjestelmästä, moniammatillista toimintaa vahvistavasta johtamiskulttuurista, osaavasta henkilökunnasta sekä hyvistä toimintakäytännöistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuu kunnassa jakaantuu kaikkien hallinnanalojen kesken, ja yhteistyö on välttämätöntä.

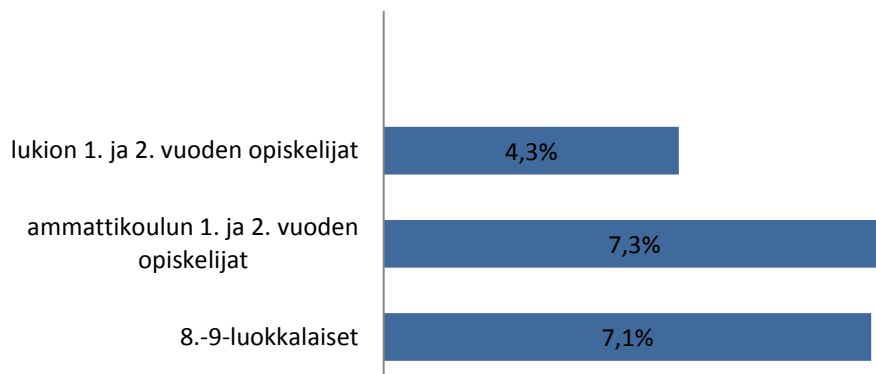
Hyvinvointi koostuu useista eri tekijöistä, jotka ovat sekä mitattavia asioita että yksilökohtaisia arvostuksia ja tunteita. Hyvinvoinnin osatekijät voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen: terveyteen, materiaallisen hyvinvointiin sekä koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. Hyvinvoinnin eri osatekijät tukevat toisiaan.

Tässä hyvinvointisuunnitelmassa jaotellaan hyvinvointitieto viiteen eri aihealueeseen: yksilön hyvinvointi, perheen hyvinvointi, koulutus, työllisyys ja turvallisuus. Nämä lomittuvat toisiinsa ja muodostavat yhdessä hyvinvoinnin perustan. Hyvinvointisuunnitelmassa esitetyt hyvinvointitiedot perustuvat uusimpiin saatavilla oleviin tilastoihin, kuten kouluterveyskyselyyn 2013, Sotkanetiin ja 6.-luokkalaisten terveyskyselyyn.

2.1 Yksilön hyvinvointi

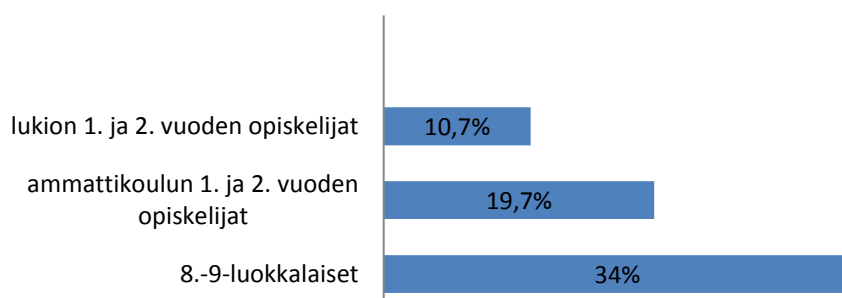
Seinäjoen nuorista enemmistöllä on ainakin yksi läheinen ystävä ja yksin jätetyksi tuleminen on harvinaista. Pojilla on useampia läheiseksi koettuja ystäviä kuin tytöillä.

Ilman yhtään läheistä ystävää

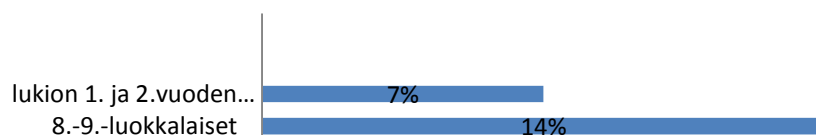

Useita kertoja viikossa yksin jätettyjä on 4–6 % nuorista ja vähintään kerran viikossa yksinäisyyttä kokeneita 9–14 %.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi

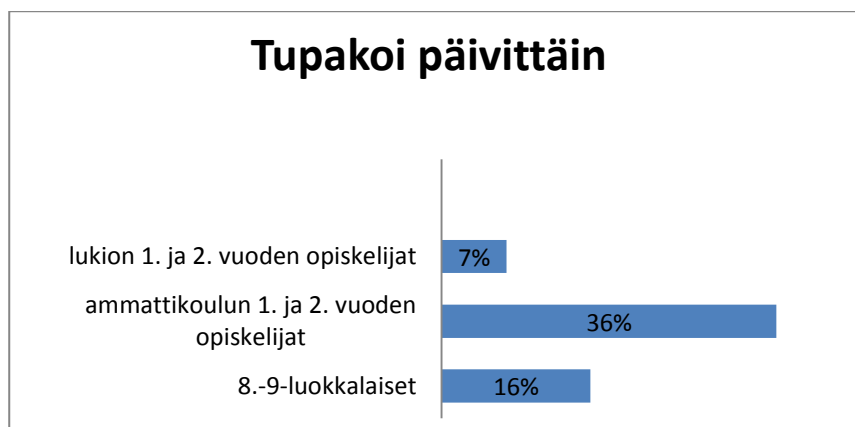
Kokee olevansa kohtalaisesti tai vaikeasti ahdistunut

8.–9.-luokkalaisista 17 % on ylipainoisia ja lukion 1. ja 2.vuoden opiskelijoista 14 %. Lihavuus laskuun Seinäjoella -toimintaohjelma on tuonut paljon positiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten lihavuuden vähenemiseen ja terveellisempään elämäntapaan.

8.–9.-luokkalaisista 34 % harrastaa korkeintaan 1 tunnin viikossa hengästyttävää liikuntaa, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 26 %. Kuudesluokkalaisista 20 % liikkuu päivittäin.

8.–9.-luokkalaisista on tosi humalassa vähintään kerran kuussa 12 %. Määrä on laskenut edellisistä vuosista muutamalla prosenttiyksiköllä. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa on 19 %. 8–9-luokkalaisista 8 % kokeillut ainakin kerran laittomia huumeita ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 10 %. Nämä luvut ovat nousseet muutamalla prosenttiyksiköllä. Erityisesti nuorten kannabismyönteisyys on ilmiö, joka huolettaa nuorten parissa toimivia ammattilaisia.

8.- ja 9.-luokkalaisten tupakointi on Seinäjoella yleisempää kuin maakunnassa (15 %) tai koko maassa keskimäärin (13 %). Positiivista on kuitenkin se, että tupakoiden osuus on ollut laskusuunnassa. Kuudesluokkalaisten tupakointikokeilut ovat vähentyneet. Työ lasten ja nuorten tupakoinnin vähentämiseksi jatkuu useiden eri tahojen monipuolisena yhteistyönä.

Varusmiespalveluksen keskeyttää vuosittain noin 10 % seinäjokelaisista varusmiehistä, joista suurin osa ohjautuu Aikalisä-toimintaan. Vuoden 2014 aikana Aikalisä-ohjaukseen tuli 19 armeijansa keskeyttänyttä nuorta.

Vuonna 2014 etsivän nuorisotyön asiakasmäärä oli 172, joista 16–20-vuotiaita oli 83 ja 21–25-vuotiaita 76. Etsivän nuorisotyön asiakkaiden ongelmat olivat usein opiskelussa, työllistymisessä, toimeentulossa ja asumisessa. Lisäksi arjen hallintaa vaikeuttivat fyysisen terveyden pulmat sekä päihde- ja mielenterveysongelmat.

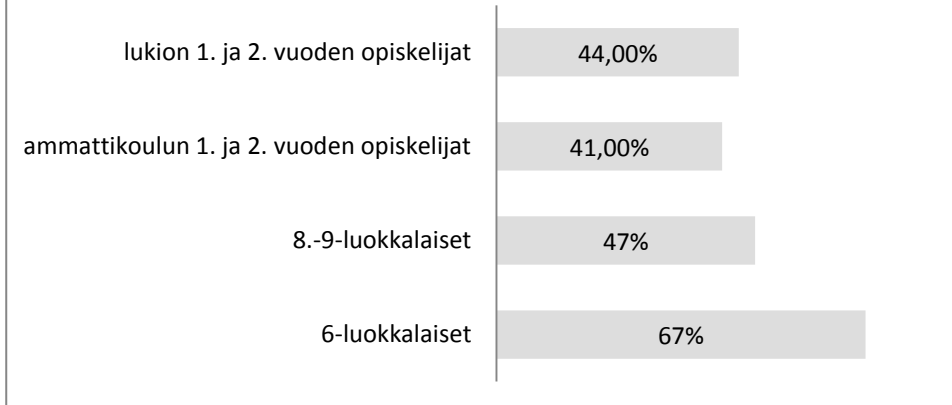
Vuoden 2014 aikana nuorisoasema Steissille ohjautui 226 asiakasta, joista tulossyynä 65 %:lla oli elämänhallinnalliset syyt, 11 %:lla päihteet ja 21 %:lla mielenterveydelliset syyt. Vuodesta 2014 lähtien yli 18-vuotiaat päihdeasiakkaat on hoidettu Päihdekliniikalla, minkä vuoksi Steissillä on vähemmän niitä, joiden tulossyynä on päihteet.

Psykologi- ja perheneuvontapalveluissa kasvatus- ja perheneuvonnan vuonna 2014 asiakkaita oli 1 502. Kasvatus- ja perheneuvontaan oltiin yhteydessä muun muassa lapsen tai nuoren käyttäytymiseen, kehitykseen, oppimiseen tai erilaisiin pelkoihin liittyvissä asioissa, perheen kriiseissä tai vaikeissa perhetilanteissa, parisuhdeasioissa tai vanhemmuuden ongelmissa.

2.2 Perheen hyvinvointi

Vuonna 2014 toimeentulotukea saaneita ruokakuntia oli 3 076, joista lapsiperheiden osuus 6,2 % (193). Yksinhuoltajaperheitä lapsiperheistä on 18,9 %.

Perhe syö yhteisen aterian iltapäivällä tai illalla

8. ja 9. luokan oppilaista 18,3 % kokee vanhemmuuden puutetta. Tyttöjen keskusteluyhteys vanhempiin on avoimempi kuin poikien, mutta keskusteluyhteys heikkenee iän myötä. Kuudesluokkalaisista 20 %:lta puuttui kotiintuloaika viikonloppuisin, ja 8.–9.-luokkalaisten vanhemmista 37 % ei tiedä aina lastensa viikonloppuiltojen viettopaikkaa.

Lastensuojeluilmoitusten määrä vuonna 2014 oli 1 383. Lastensuojeluasiakkaiden määrässä oli merkittävä kasvu 16–17-vuotiaissa, joita oli 1 103. Kodin ulkopuolella sijoitettujen 0–17-vuotiaiden määrä on 1,3 % vastaavanikäisestä väestöstä. Tämä luku on ollut noususuuntainen. Neuvolan maksuton perhetyö on tavoittanut 506 erikokoista perhettä.

2.3 Koulutus

Seinäjoen väestön koulutustaso on pysynyt korkeana koko maahan verrattuna.

Viiden vuoden aikana koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden määrässä on tapahtunut yli 15 %:n vähennys. Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24-vuotiaita on 5,7 % vastaavanikäisestä väestöstä.

Seinäjoen lukioissa keskeyttäneiden osuus lukuvuonna 2013–2014 oli 0,9%. Opintonsa keskeyttäneiden ja muihin oppilaitoksiin siirtyneiden osuus oli 4,43 %.

Vuonna 2014 Sedussa 12 % keskeytti opintonsa ja läpäisy oli 80 %. SeAMK:n tekemän seurantatutkimuksen (2014) mukaan 2009–2012 valmistuneista oli työttömänä, työvoimapolitiisessa koulutuksessa tai muuten työelämän ulkopuolella 6,5 %.

2.4 Työllisyys

Nuorilla aikuisilla pitkään jatkunut työttömyys näkyi itsetunnon laskuna ja välinpitämättömyytenä raha-asioihin, jolloin pienetkin velat ajautuivat ulosottoon. Muutaman vuoden aikana velkaneuvonnassa nuorten asiakkaiden määrä on selvästi lisääntynyt.

Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyys on Seinäjoella ollut viime vuosina selvässä kasvussa. Seinäjoella nuorten osuus työttömistä on korkeampi kuin muualla maakunnassa. Seinäjoella oli helmikuun lopussa yhteensä 3 621 työtöntä työnhakijaa, joista alle 25-vuotiaita 676 (18,6 %). Etelä-Pohjanmaalla työttömiä oli yhteensä 10 262, joista nuoria oli työttömänä 1 596 (15,5 %). Suurissa kaupungeissa ja maakuntakeskuksissa on nuorten työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys suurempaa kuin muissa kunnissa.

			ka. 2015	ka. 2014	ka. 2013	Muutos %, 2015/2013
743 SEINÄJOKI	Sukupuolet yhteensä	Ikä yhteensä	3506	3145	2810	24,8
		15-19 v.	129	113	102	26,5
		20-24 v.	522	450	384	36
		25-29 v.	482	407	368	31
	1 Miehet	Ikä yhteensä	1940	1799	1607	20,8
		15-19 v.	75	61	50	50
		20-24 v.	305	272	224	36,1
		25-29 v.	264	229	211	25,1
	2 Naiset	Ikä yhteensä	1565	1346	1203	30,1
		15-19 v.	55	52	52	5,8
		20-24 v.	217	178	160	35,6
		25-29 v.	218	179	156	39,7
	Osuus tyött. työnhak.	Alle 20 v.	3,7	3,6	3,6	
		Alle 25 v.	18,6	17,9	17,3	
		Alle 30 v.	32,2	30,8	30,3	

(TEM, työnvälitystilasto)

Nuorten työllisyyttä kuvaavia tilastoja voidaan tarkastella toimialakohtaisesti. Viimeisimmät tilastotiedot ovat vuodelta 2013. Seinäjoella karkean toimialajaon perusteella kauppa sekä terveys- ja sosiaalipalvelut ovat nuorten suurimpia työllistäjiä. Teollisuuden osalta suurin työllistäjä on elintarvikkeiden valmistus. Myös ravitsemistoiminta työllistää nuoria varsin paljon.

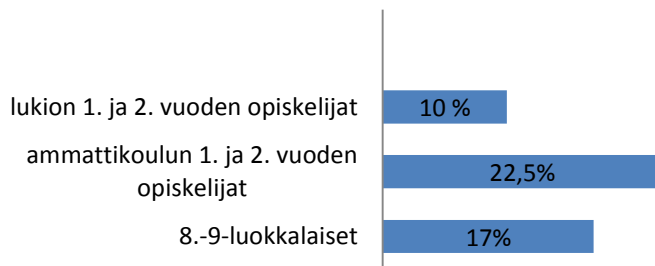
2.5 Turvallisuus

Koti ja luokka koetaan pääsääntöisesti turvallisiksi, mutta välitunneilla ja koulumatkoilla turvallisuuden tunne ei ole yhtä itsestään selvä. Turvattomuus liittyy usein yksinäisyyden kokemukseen ja kiusatuksi tulemiseen. Läheisen alkoholinkäyttö on aiheuttanut ongelmia 12 %:lle 8.–9.-luokkalaisista.

8.–9.-luokkalaisista 6 % on koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla tämä luku on vain 2 %. Viikoittain kiusattujen määrä on 7–11 %. Kuudesluokkalaisten terveyskyselyn mukaan 6,4 % oppilaista on toistuvasti samojen henkilöiden kiusaamisen kohteena. Käsitys muiden oppilaiden ystävällisyydestä ja avuliaisuudesta käy negatiivisemmaksi luokka-asteen kasvaessa.

8.–9.-luokkalaisista 54 % kokee, että koulujen fyysisissä työoloissa on puutteita, ja 27 % kokee, että koulun työilmapiirissä on ongelmia. Molemmat luvut ovat nousseet viimeisen kolmen vuoden aikana. 35 % ei tiedä, miten koulun asioihin voisi vaikuttaa.

Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana

8.–9.-luokkalaisista 15 % ja lukiolaisista 13 % on kokenut joskus tai toistuvasti seksuaalista väkivaltaa.

Poliisien tilastojen mukaan 15–17-vuotiaiden osalta omaisuusrikokset ja liikennerikokset ovat tavallisimpia rikosnimikkeitä, joista nuoret ovat olleet epäiltyinä.

3. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut

Vanhemmilla on ensisijainen oikeus ja velvollisuus huolehtia lapsensa ja nuorensa hyvinvoinnista. Perhe luo lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen perustan. Kasvuoloihin vaikuttaminen sekä lasten, nuorten ja perheiden tukeminen laadukkailla peruspalveluilla on parasta ennaltaehkäisevää lasten suojelua.

3.1 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuus

Hyvinvointipalveluiden kehityksen tarkastelu alkaa jo raskausajasta. 0–5-vuotiaiden palveluihin lasketaan kuuluviksi lapsille ja heidän vanhemmilleen suunnatut palvelut, muun muassa varhaiskasvatus ja neuvolatoiminta.

Seuraavassa osassa tarkastellaan 6–12-vuotiaiden lasten ja heidän perheidensä elämänpiiriin kuuluvia palveluita, muun muassa esi- ja perusopetusta, oppilashuoltoa ja nuorisopalveluita.

Kolmanteen ikäjakaumaan kuuluvat 13–24-vuotiaat perheineen. Tässä ryhmässä keskitytään muun muassa perusopetukseen, toisen asteen koulutukseen ja työvoimapalveluihin.

3.2 0–5-vuotiaiden palvelut

3.2.1 Terveyskeskuksen palvelut

Neuvola tuottaa perhesuunnitteluun, äitiyshuoltoon ja lastenneuvolaan liittyviä ennaltaehkäiseviä terveyspalveluita. Neuvolan tehtävänä on lasten ja perheiden terveyden edistäminen, sairauksien ennaltaehkäisy ja varhainen toteaminen. Tavoitteena on kokonaisvaltainen lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen seuranta sekä lapsen ja vanhempien kiintymyssuhteen tukeminen.

Neuvolassa lapsen ja koko perheen hyvinvointia seurataan säännöllisin väliajoin terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotolla. Lastenneuvola toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, sosiaalitoimen ja kouluterveydenhuollon kanssa. Yhteistyötä tehdään myös seurakunnan ja eri vapaaehtoisjärjestöjen kanssa.

Lapsen ja perheen käytössä ovat terveyskeskuksen erityistyöntekijöiden palvelut eli muun muassa puheterapeutti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti ja kuntoutusohjaus. Erikoislääkärin tutkimusta tai hoitoa vaativissa tapauksissa neuvolan lääkäri tekee lähetteen keskussairaalaan tai terveyskeskuksen omille erikoislääkäreille. Psykologi- ja perheneuvontapalveluiden neuvolatiimin psykologit ja sosiaalityöntekijä antavat kasvatus- ja perheneuvontaa ja toimivat neuvolan muissa asiantuntijatehtävissä.

3.2.2 Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuslaki korostaa lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen toisin kuin 1970-luvun alkuperäinen laki, joka painotti vanhempien oikeutta saada lapselleen hoitopaikka. Lakiin on kirjattu varhaiskasvatuksen suunnittelun perusteet ja velvoite lapsikohtaiseen ja paikalliseen suunnitteluun. Ryhmäkokoja (hoidossa olevien lasten ja kasvattajien määrää) on tiukennettu. Lisäksi lakiin on kirjattu lapsen ja hänen vanhempien- tai huoltajiensa vaikuttamisen ja osallisuuden ja toiminnan arviointiin liittyvät seikat. Elokuun 1. päivästä 2016 yli 3-vuotiaiden ryhmäkoot kasvavat ja subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen rajataan.

Varhaiskasvatus on paitsi lapsen hoitoa ja oppimisen, kasvun ja kehityksen tukemista, myös vanhemmuutta tukevaa toimintaa.

Seinäjoella kunnan järjestämää varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kaupungissa toimii muutamia yksityisiä perhepäivähoitajia ja neljä yksityistä päiväkotia. Käytössä on palveluseteli yksityiseen päiväkotihoidon. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen organisaatio toimii aluemallipohjan mukaan.

Tavoitteena varhaiskasvatuksessa on nykyistä toiminnallisesti suuremmat ja pedagogisesti painottuneemmat yksiköt sekä nykyistä parempien toiminnallisten tilojen rakentaminen. Varhaiskasvatus voi olla osa- tai kokopäiväistä tai vuorohoitoa. Varhaiskasvatuksen piiriin kuuluu myös avoin leikkitoiminta. Varhaiserityiskasvatuksen piiriin kuuluvat lapsen hoito, kasvatus ja opetus järjestetään joko tavallisessa päivähoitoyksikössä tukitoimin tai päiväkodin integroidussa pienryhmässä.

Erytislapsi ei enää ole kahdella tai kolmella paikalla, ja erityisryhmistä luovutaan. Tarkoitus on tuottaa kunkin lapsen tarvitsema tuki niin sanotuissa tavallisissa lapsiryhmissä lähipalveluna (inkluisio). Muutos tulee koskemaan kaikkia maantieteellisiä ja toiminnallisia alueita.

3.2.3 Pienten lasten hoidon tuet

Vanhemmilla on mahdollisuus järjestää alle 3-vuotiaan lapsen päivähoito kotona ja saada kotihoidon tukea. Lasten kotihoidon tuen saamisen edellytyksenä on, että perheessä on alle 3-vuotias lapsi, jota ei hoideta kunnan järjestämässä päivähoidossa. Kotihoidontukea maksetaan myös perheen muista alle kouluikäisistä lapsista, jotka hoidetaan samalla tavalla. Tuki voidaan myöntää heti vanhempainrahan päätyttyä. Sitä maksetaan, kunnes nuorin lapsi täyttää kolme vuotta tai siirtyy kunnan järjestämään päivähoitoon tai perhe valitsee yksityisen hoidon tuen. Seinäjoen kaupunki maksaa kotihoidon tuen kuntalisää.

Yksityisen hoidon tukea maksetaan Suomessa asuvan alle kouluikäisen lapsen hoidon järjestämiseksi vanhemman osoittamalle ja kunnan hyväksymälle yksityisen hoidon tuottajalle. Tuottaja voi olla yksityinen päiväkotia, perhepäivähoitaja tai perheen palkkaama lapsen hoitaja. Seinäjoen kaupunki maksaa yksityisen hoidon tuen kuntalisää.

3.2.4 Neuvoloiden perhetyö

Seinäjoen kaupungin neuvoloissa on ollut tarjolla perhetyötä vuodesta 2009 alkaen. Neuvoloiden perhetyön tarkoituksena on tukea perheiden elämänhallintaa. Palvelun tarpeena voi olla muun muassa äidin lievä masennus, vanhempien epävarmuus, lähiverkoston vähyys tai puute, lapsen levottomuus, ongelmat varhaisessa vuorovaikutuksessa tai elämänmuutokset. Neuvoloiden perhetyö on moniammatillista, ja mukana ovat vähintään terveydenhoitaja ja perhetyöntekijä. Hyvin usein mukana on myös psykologi tai lääkäri.

3.2.5 Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheillä on oikeus saada perheen huolenpitotehtävän turvaamiseksi välttämätön kotipalvelu, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole muutoin mahdollista. Kotipalvelua annetaan sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavan toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen perus-

teella. Lapsiperheiden kotipalvelun tarve arvioidaan tapauskohtaisesti, ja se on maksullista. Palvelusta perittävät maksut määrittää vuosittain sosiaali- ja terveyslautakunta. Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain 1301/2014 (19 §) mukaista toimintaa. Kotipalvelua järjestetään yleisenä perhepalveluna.

Lapsiperheiden kotipalvelun työntekijä voi ohjata kasvatuksellisissa asioissa tai tukea vanhemmuutta, arki-rutiinien hallintaa ja perheen toimintakykyä. Työskentelyn tavoitteena on vahvistaa perheen arjessa selviytymistä ja elämänhallintaa sekä tukea lapsen kasvua ja kehitystä.

3.2.6 Sokkeli – Lasten ja lapsiperheiden palvelukeskus

Viime vuosien monialaisissa kehittämishankkeissa (muun muassa Kaste-hanke) on ehdotettu kehitettäväksi alakouluikäisille ja heitä nuoremmille lapsille ja heidän vanhemmilleen matalan kynnyksen moniammatillinen perhekeskus. Entisessä terveyskeskuksessa (Terveyspalvelukeskus Huhtala) työskentelee paljon sosiaali- ja terveystoimen työntekijöitä. Tähän yksikköön kehitetään lasten ja lapsiperheiden palvelukeskus Sokkeli. Tavoitteena on rakentaa matalan kynnyksen monialainen keskus, joka palvelee erityisesti alle kouluikäisiä sekä alakoulua käyviä oppilaita ja heidän perheitään.

Sokkelin asiakkaaksi ohjaututaan joko lastenneuvolan, varhaiskasvatuksen, kouluterveydenhuollon, perheneuvonta- ja psykologipalveluiden tai koulujen oppilashuollon kautta. Sokkeliin muodostetaan toimijoiden oma moniammatillinen tiimi, joka koordinoi tukea tarvitsevien lasten ja perheiden palveluita. Sokkelissa on mahdollisuus lastenpsykiatrian konsultaatioon sekä muun muassa erityispedagogisiin konsultaatioihin. Sokkeli-tiimiin kuuluu asiantuntijoita lastenneuvolasta, psykologi- ja perheneuvontapalveluista, kouluterveydenhuollosta, lastensuojelusta sekä opetustoimesta. Tiimillä on säännölliset kokoontumisajat.

3.3 6–12-vuotiaiden palvelut

3.3.1 Esi- ja perusopetus alakoulussa

Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla ja tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua. Kunnan järjestämä lakisääteinen, maksuton esiopetus on velvoittava kaikille alle kouluikäisille lapsille vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Seinäjoella järjestetään esiopetusta suurimmaksi osin päiväkodeissa sekä koulujen yhteydessä joko omana ryhmänään tai osana alkuopetusta. Esiopetusta on lain mukaan annettava vähintään 700 tuntia vuodessa.

Perusopetus huolehtii oppivelvollisuusikäisten lasten ja nuorten kasvatuksesta ja opetuksesta. Lapsi ja nuori saa edellytystensä mukaista opetusta, tarpeellisen yleissivistyksen, eväitä henkiseen kasvuun sekä yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Elinikäisen oppimisen tavoite on perusopetuksessa keskeinen lähtökohta, samoin oppilaiden osallisuuden tukeminen. Näihin tavoitteisiin pyritään määrätietoisella kehittämistyöllä, joista esimerkkinä ovat kaikkien koulujen yhteiset teemavuodet, jolloin paneudutaan erikseen johonkin kehitettävään osa-alueeseen. Viime vuosien aikana painopistealueina ovat olleet syrjäytymisen ehkäisy ja pedagoginen kehittäminen. Osana perusopetusta oppilaalle annetaan tarvittaessa tukiopetusta, jota koulut varaavat tuntiresurssiin erillisenä osana. Oppilaalla on lakisääteinen oikeus tukiopetukseen. Lukuvuoden 2014–2015 aikana on laadittu toimintaohjeet älylaitteiden käytölle valtuustoaloitteen pohjalta. Toimintaohjeet on jaettu koulujen kautta vanhempainyhdistysten käyttöön.

3.3.2 Erityisopetus ja muut ennaltaehkäisevät palvelut

Tukea tarvitsevalle oppilaalle annetaan osana esi- ja perusopetusta tarvittaessa erityisopetusta. Erityisopetuksen tehtävänä on tunnistaa oppimisvaikeudet ja tarjota oppilaalle mahdollisuus oman tasonsa mukaiseen opetukseen, joka myös kuntouttaa oppilasta. Erityisopetuksen määrä vaihtelee yleisopetuksessa annettavasta osa-aikaisesta erityisopetuksesta pienluokalla annettavaan erityisopetukseen.

Oppilaalle, joka tarvitsee erityisopetusta, opetus pyritään ensisijaisesti järjestämään omassa lähikoulussa tai lähialueen koulussa, jossa on mahdollista opiskella pienryhmässä. Tarvittaessa koulunkäynti on mahdollista myös erityiskouluissa. Sairaalakouluopetusta antaa Ruutipuiston koulu ja kehitysvammaisten lasten opetusta Niittyvillan koulu. Toiselle asteelle siirryttäessä oppilas ohjataan tarpeidensa mukaiseen erityisopilaitokseen. Ammatillisessa koulutuksessa huomioidaan perusopetuksen aikainen erityisen tuen tarve, jolloin oppilas saa tarvitsemansa tuen myös toiselle asteelle siirryttäessä.

Esi- ja perusopetuksessa sekä erityiskouluissa oppilaan koulunkäynnin tukena toimivat henkilökohtaiset avustajat ja koulunkäynninohjaajat. Avustajapalveluilla tuetaan lapsen ja nuoren koulunkäyntiä joko yleisopetuksessa tai erityisopetuksessa.

Osana koulupäivää 1. ja 2. luokkien oppilaalla sekä erityishuolto-ohjelman piirissä olevilla 3.–9. luokkien oppilailla on mahdollisuus osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Toiminta ei ole lakisääteinen palvelu vaan kunta päättää, järjestääkö se toimintaa vai ei. Seinäjoella järjestetään iltapäivätoimintaa klo 12–16 välisenä aikana sekä erityishuolto-ohjelman mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa klo 7–17 välisenä aikana. Iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia vähentämällä lasten yksinoloa ja tarjoamalla koulupäivän jälkeen turvalliset olosuhteet sekä aikuisen läsnäoloa ja ohjausta.

3.3.3 Oppilashuolto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaantumisen myötä oppilashuolto ulottuu lakisääteisenä kunnan järjestämisvelvollisuutena esiopetuksesta perusopetukseen ja edelleen toiselle asteelle saakka. Kunnalla on lakiin perustuva velvollisuus järjestää alueensa oppilaitoksille tarvittavat kuraattori- ja psykologipalvelut.

Oppilashuollon tavoitteena on tukea lasten ja nuorten koulunkäyntiä, terveyttä ja hyvinvointia sekä ehkäistä ongelmien syntymistä tai niiden lisääntymistä.

Oppilashuoltoa toteutetaan osaksi myös perusopetuslain mukaisina toimenpiteinä. Esi- ja perusopetuksen oppilashuolto toteutuu ensisijaisesti oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisena yhteisöllisenä oppilashuoltona, jonka tavoitteena on, että koko kasvatusyhteisö (koulu tai päiväkotiki) on vastuussa lasten hyvinvoinnista ja sitä edistävistä toimenpiteistä. Perusopetuslain mukaisia oppilashuollon toimenpiteitä ovat esimerkiksi kasvatustalokeskustelut. Yhteisölliset oppilashuoltoryhmät vastaavat esimerkiksi siitä, miten yhteisössä ennaltaehkäistään kiusaamista. Yhteisötasolla laaditaan myös kriisisuunnitelma, turvallisuussuunnitelma ja päihteiden käytön paljastumiseen liittyvät menettelytapaohjeet.

Kun oppilaan tuen tarpeet ulottuvat myös koulutyön ulkopuolelle, lapsen ja nuoren tukena ovat koulukuraattorit, jotka vastaavat koulun sosiaalisuudesta. Tarvittaessa lapselle tai nuorelle tarjotaan yksilökohtaista tukea, kuten oppilashuoltolaki edellyttää. Yksilökohtainen oppilashuolto on vapaaehtoista ja perustuu suostumukseen. Työskentely on aina monialaista, jolloin koulun toimijoiden lisäksi mukana on muiden hallinnonalojen ammattilaisia.

Koulujen tarvitsemat psykologipalvelut järjestetään terveydenhuollon psykologipalveluina. Psykologityö on organisoitu ikäryhmittäin, kuten tässä hyvinvointisuunnitelmassa muukin työ. Psykologi- ja perheneuvontapalveluiden 7–12-vuotiaiden psykologiitiimi vastaa alakoululaisten tarvitsemista psykologipalveluista.

Oppilashuollon kokonaisuutta ja sen toimivuutta on arvioitava säännöllisesti. Yksiköt ja koulut laativat tai päivittävät omat oppilashuoltosuunnitelmansa vuoden kuluessa siitä, kun valtuusto on hyväksynyt lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman. Opetuksen järjestäjä seuraa oppilashuoltosuunnitelmien toteutumista ja arvioi sitä kautta myös palvelujen riittävyttä.

3.3.4 Kouluterveydenhuolto ja suun terveydenhuolto

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on ylläpitää ja edistää oppilaiden terveyttä ja mahdollisimman hyvää opiskelukykyä sekä tukea lasten kasvua ja kehitystä ja vahvistaa heidän itsetuntoaan ja positiivisia voimavarojaan. Toiminnassa huomioidaan koko kouluyhteisön hyvinvointi ja kartoitetaan säännöllisesti myös oppilaitoksen ja kouluyhteisön terveellisyys ja turvallisuus. Kaikki peruskoululaiset kuuluvat kouluterveydenhuollon piiriin.

Kouluterveydenhuollon toiminta tapahtuu yleensä kouluilla ja tiiviissä yhteistyössä muun oppilashuollon kanssa. Kaikissa peruskouluissa on saatavilla kouluterveydenhoitajan, -lääkärin ja psykologin palvelut. Terveyskeskuksen hammashuolto tarjoaa koululaisille suun terveydenhuollon palvelut omissa yksiköissään.

Terveydenhoitaja tapaa peruskoululaiset terveystarkastuksessa joka vuosiluokalla ja lisäksi yksilöllisen tarpeen mukaan. Laajoihin terveystarkastuksiin, joissa arvioidaan koko perheen hyvinvointia, sisältyvät lääkärintarkastukset 1. ja 5. luokalla sekä yläkoulun 8. luokalla (ks. kohta 3.4.3). Yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajiensa sekä kouluterveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tukitoimista ja seurannasta sekä vastuunjaosta oppilaan yksilöllisissä hoitoon liittyvissä tarpeissa. Peruskoululaisten vanhemmat osallistuvat yleensä lastensa kanssa kouluterveydenhuollossa tehtäviin hoitosuunnitelmiin.

Kouluterveydenhuollossa pyritään sairauksien ja ongelmien varhaiseen tunnistamiseen, hoitoon ja kuntoutukseen. Erityisen tuen tarpeen varhainen tunnistaminen ja tuen oikea-aikainen järjestäminen ehkäisevät ongelmien pahenemista ja kustannusten kasvua.

3.3.5 Sokkeli

Seinäjoen kaupungista on toistaiseksi puuttunut monialainen toimijoiden verkosto, joka koordinoisi alakouluikäisten lasten ja heidän perheidensä tuen tarpeita. Sokkelin toimintamalli kattaa sekä 0–5-vuotiaiden että 6–12-vuotiaiden palvelujen koordinoinnin. Toimintamalli on kuvattu tarkemmin kohdassa 3.2.6.

3.3.6. Psykologi- ja perheneuvontapalvelut

Alakouluikäisten lasten ja heidän perheidensä palveluita tuottavat psykologi- ja perheneuvontapalveluiden psykologit ja sosiaalityöntekijä. Asiakastyössä korostuu kasvatusta- ja perheneuvonnan tehtävät sekä koulu-psykologinen työ alakouluissa. Työn tavoitteena on lapsen terveen psyykkisen kehityksen tukeminen ja hänen koulunkäyntiinsä liittyvien toimintaedellytysten turvaaminen. Kasvatusta- ja perheneuvonnan tehtävänä on tukea perheitä lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen, vanhemmuuteen ja kasvatukseen sekä perheen ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Perhe voi varata keskusteluajan neuvontaan itsenäisesti, tai koulun tai terveydenhuollon henkilökunta voi ohjata perheen neuvontapalveluiden pariin.

3.3.7 Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluiden tavoitteena on luoda edellytyksiä tuloksekkaalle nuorisotoiminnalle. Nuorten kasvun tukeminen on kaiken toiminnan perusta. Tavoitteena on edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista. Pyrkimyksenä on myös tukea vanhempia kasvatuksessa ja nuoria itsenäistymisessä. Näkyvimpää toimintaa on nuorisotilatyö sekä kerho- ja leiritoiminta.

Nuorisopalveluiden työntekijät tekevät yhteistyötä eri koulujen kanssa. Koulunuorisotyö on ennaltaehkäisevää työtä, jonka tarkoituksena on koulun yhteisöllisyyden tukeminen ja kehittäminen sekä kouluviivittävyyden parantaminen. Jokainen nuorisotilasta vastaava nuoriso-ohjaaja on verkottunut alueellisesti monialaisen yhteistyön verkostoon, johon kuuluvat koulukuraattori, oppilaanohjaaja ja terveydenhoitaja sekä sosiaalityöntekijä ja mahdollisesti muita toimijoita kuten esimerkiksi Toimintojen Talo, päiväkotit, aamu- ja iltapäivätoiminta tai seurakunta.

3.4 13–24-vuotiaiden palvelut

3.4.1 Perusopetus ja oppilashuolto yläkoulussa

Yläkoulujen perusopetus järjestetään samoin päätavoittein kuin alakoulujen perusopetus. Yläkouluvaiheessa painottuvat alakoulua enemmän jatko-opintokelpoisuuteen ja elämönhallintaan liittyvät kysymykset. Perusopetuksen tukena ovat erityisopetuksen pienryhmät, joita on kaikissa yläkouluissa. Oppilashuoltotyö on yläkouluissa säännöllistä, koska yksiköt ovat kooltaan isoja. Oppilashuollon järjestämisen toimintaperiaatteet perustuvat oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin, kuten alakouluissakin.

Joustavan perusopetuksen luokka (JOPO) toimii Seinäjoen yhteiskoulussa. Lyseo vastaa 10-luokkaopetuksesta. Kesäohjaamon toimintamallilla (oppilaanohjauksen ja nuorisotoimen yhteistyö) on saatu perusasteelta toiselle asteelle siirryttäessä koulupudokkaat erityisen tehokkaaseen seulaan, mikä tarkoittaa sitä, että käytännössä kaikki peruskoulun päättävät saavat jatko-opintopaikan. Nivelvaiheen opinto-ohjaaja toimii perusopetuksen, erityisopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välisenä linkkinä. Omien tukipalveluiden ohella yläkoulujen yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on erityisen tiivistä.

3.4.2 Toisen asteen ja korkea-asteen koulutus ja opiskeluhuolto

Lukiot tarjoavat nuorelle ja aikuiselle laajan yleissivistyksen ja mahdollisuuden kasvaa kansainväliseksi ja suvaitsevaksi ihmiseksi. Kunkin opiskelijan opintopolku on omanlaisensa. Valintojen teossa apuna on koulun henkilökunta. Lukion käyminen avaa ovia monenlaisiin jatko-opintoihin. Myös lukioissa toimii monialainen opiskelijahuolto.

Seinäjoella ammatillista toisen asteen koulutusta tarjoaa Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu, joka toimii kuudessa yksikössä. Sedu tarjoaa mahdollisuuden opiskella ammattiin perustutkintokoulutuksena, aikuiskoulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena. Opiskelu ammatillisessa oppilaitoksessa on osaamisperusteista, työelämälähtöistä ja opiskelijan omia polkuja tukevaa. Tärkeässä roolissa on työelämässä tapahtuva oppiminen. Sedu tarjoaa myös ammatilliseen koulutukseen valmistavaa eli VALMA-koulutusta, jonka tarkoituksena on antaa nuorelle mahdollisuus tutustua ammatilliseen koulutukseen sekä parantaa opiskelunvalmiuksia ja elämönhallintataitoja.

Perusopetuksen ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen välillä toteutetaan säännöllisesti Saattaen vaihto -päivät. Näissä perusasteen ja Sedun tiedonsiirtopalaverissa ovat mukana Koulutuskeskus Sedun ja Seinäjoen kaupungin perusasteen opinto-ohjaajat, kuraattorit, terveydenhoitajat, erityisopettajat, etsivää nuorisotyötä tekevät, nivelvaihekoulutusten ja kymppiluokkien edustajat. Saattaen vaihto -päivät toteutetaan elokuussa ja tammikuussa.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu SEAMK on laaja-alainen alueellinen korkeakoulu. Seinäjoen ammattikorkeakoulu tarjoaa koulutusta sekä tutkimus- ja kehittämisspalveluja seitsemällä koulutusalueella. Niitä ovat liiketalouden, luonnontieteiden, luonnonvara-, kulttuuri-, ravitsemis-, sosiaali- ja terveys- sekä tekniikan ala.

3.4.3 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Peruskoulujen yläkoululaiset kuuluvat alakoulujen tapaan kouluterveydenhuollon piiriin ja heidän palvelusaan vanhemmat ovat edelleen tiiviisti mukana. Kuitenkin nuoren oma mielipide otetaan huomioon hoitopäätöksiä tehtäessä. Yläkoululaisten terveystarkastuksissa nuori tulee yleensä työntekijän luokse ensin yksin, ja vasta sen jälkeen kutsutaan huoltaja paikalle.

Lukiolaiset, toisen asteen ammatillisen koulutuksen sekä ammattikorkeakoulun opiskelijat kuuluvat opiskeluterveydenhuollon piiriin. Opiskeluterveydenhuollon tavoitteet ovat monelta osin samat kuin kohdassa 3.3.3. kuvatut kouluterveydenhuollon tavoitteet.

Terveydenhoitaja tapaa peruskoululaiset nuoret terveystarkastuksessa joka vuosiluokalla ja lisäksi yksilöllisen tarpeen mukaan (ks. 3.3.3). Toisen asteen oppilaitoksissa opiskelijat kutsutaan terveystarkastukseen ensimmäisenä ja toisena opiskeluvuonna, jolloin lääkäri tekee miesopiskelijoille palveluskelpoisuuden arvioinnin ja todistuksen kutsuntoja varten. Ammattikorkeakoululaisille lähetetään ensimmäisenä opiskeluvuonna sähköinen terveystarkastus ja sen perusteella tarvittaessa kutsu henkilökohtaiseen terveystarkastukseen. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairauksien hoito. Terveyskeskus järjestää opiskelijoiden suun terveydenhuollon palvelut omassa yksikössään.

Opiskeluterveydenhuollossa nuoren itsenäistymiseen, mielenterveyteen, päihteidenkäyttöön ja seksuaaliterveyteen liittyvät asiat ovat merkittäviä tehtäväalueita. Opiskelijayhteisön kansainvälistyminen ja ulkomailla suoritettavat työharjoittelut tuovat omat haasteensa opiskeluterveydenhuollon henkilöstölle. Aikuistuvien nuorten opiskeluterveydenhuollon toimintatavat muistuttavat paljon työterveyshuollon toimintatapoja.

3.4.5 Hyvinvointi- ja mielenterveyspalvelut

Nuorten palvelukeskus Pilari (Keskuskatu 32 K) on 13–25-vuotiaille tarkoitettu lasten, nuorten ja heidän perheidensä matalan kynnyksen tukipalvelu. Pilarin eri alojen ammattilaiset tekevät tiimityötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin, koulunkäynnin ja elämänhallinnan edistämiseksi. Pilarin etuja ovat avun saamisen nopeus ja monipuolisuus. Tavoitteena on tukea opetus- ja kasvatustyötä sekä ehkäistä syrjäytymistä.

Pilarin toimijoina ovat nuorisoasema Steissi, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärit, psykologi- ja perheneuvontapalveluiden psykologit, opinto-ohjaaja, johtava koulukuraattori ja koulujen koulukuraattorit sekä nuorisotoimen ja seurakunnan erityisnuorisotyöntekijät. Pilarissa on mahdollisuus myös psykiatriseen konsultaatioon. Hakeutuminen Pilariin tapahtuu oppilashuoltohenkilöstön, opettajien, nuorisoasema Steissin tai kunnan tai seurakunnan nuorisotyön tai sosiaali- ja terveystoimen kautta.

Nuorisoasema Steissi toimii tiiviinä osana Piliaria. Palvelut on tarkoitettu 13–25-vuotiaille nuorille ja heidän perheilleen. Steissille hakeutumiseen ei tarvita lähetettä, tosin ajanvaraus on suotavaa. Steissin palvelut keskittyvät nuorten (alle 18-vuotiaat) elämänhallinnan-, mielenterveyden- ja päihdeongelmien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Steissillä työskentelee sosiaalityöntekijä sekä sairaanhoitaja.

Yläkouluikäisten ja toisen asteen opiskelijoiden mielenterveystyötä toteuttavat psykologi- ja perheneuvontapalveluiden nuorisotiimin psykologit. Asiakkaaksi ohjautuu nuoria, joilla on tunne-elämän tai käyttäytymisen ongelmia, vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa, oppimis- tai koulunkäyntivaikeuksia tai molempia, perhetilanteen ongelmia tai kriisitilanne. Asiakastyöhön kuuluvat psykologiset tutkimukset, tukiluonteiset tai hoidolliset nuoren yksilökäynnit, perhekäynnit sekä kasvatus- ja perheneuvonta. Opetus- ja oppilashuoltohenkilöstöllä on myös mahdollisuus psykologiseen konsultaatioon nuoren kehitykseen, oppimiseen ja kasvuympäristöön liittyvissä erityiskysymyksissä.

3.4.6 Päihdepalvelut

Seinäjoen kaupungin päihdepalvelut antavat avopalveluita päihdeongelmallisille ja peliongelmaista kärsiville sekä heidän omaisilleen. Nuorisoasema Steissi tarjoaa päihdepalveluita alle 18-vuotiaille ja Seinäjoen päihdekliniikka yli 18-vuotiaille seinäjokelaisille asiakkaille. Omien palveluiden lisäksi ostopalveluina ostetaan muun muassa päivätoimintaa ja laitostuntoutusta sekä asumispalveluita.

Hoitoa ja palveluohjausta annetaan nuorisoasema Steissillä, päihdekliniikalla ja terveysneuvontapisteellä. Kuntoutus on osa hoitosuunnitelmaa, joka laaditaan yhdessä asiakkaan kanssa avohoidon yksikössä. Päivätoiminnan tavoitteena on tukea hoitoa ja kuntoutumista.

3.4.7 Nuorisopalvelut

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu JIBBO auttaa ja neuvoo muun muassa opiskeluun ohjauksessa, työnhaussa ja arkielämän kysymyksissä luottamuksellisesti. JIBBO-sivustolta löytyy toimitetut tietopaketit ja ajan tasalla olevat linkkilistat. Lisäksi nuorisotiedotus- ja neuvontapisteessä on tarjolla henkilökohtaista palvelua.

Kouluyhteistyötä toteutetaan yhdessä koulujen, seurakunnan ja muiden viranomaisten kanssa. Tällä hetkellä kouluilla tehdään muun muassa ryhmäytyksiä, teematunteja, erilaisia projekteja, kahvitupatoimintaa, pienryhmätoimintaa sekä ollaan mukana vanhempainilloissa. Nuorisopalvelut ovat mukana JOPO-toiminnassa Seinäjoen Yhteiskoululla.

Seinäjoen nuorisopalveluiden kohdennetun nuorisotyön tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa olevia nuoria ja etsii heille tarvittavaa apua ja tukea. Kohdennettua nuorisotyötä tekevät Seinäjoen kaupungin nuorisopalveluissa erityisnuorisotyöntekijät sekä etsivät nuorisotyöntekijät. Erityisnuorisotyöntekijöiden kohderyhmänä ovat pääsääntöisesti yläasteikäiset ja sitä vanhemmat nuoret ja etsivän nuorisotyön 15–29-vuotiaat koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevat nuoret. Asiakkaaksi ohjaututaan nuoren omasta aloitteesta, vanhempien yhteydenoton kautta sekä eri oppilaitosten tai viranomaisten toimesta. Kohdennetun nuorisotyön työmuotoja ovat muun muassa yksilö- ja pienryhmätoiminta.

3.4.8 Työllistymistä edistävät monialaiset palvelut

Aktivointisuunnitelma on työttömälle henkilölle laadittava suunnitelma, jonka tavoitteena on parantaa henkilön työllistymisedellytyksiä ja elämänhallintaa. Kuntouttavan työtoiminnan lain mukaan aktivointi-

suunnitelma tehdään työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja asiakkaan välisenä yhteistyönä. Lakia sovelletaan alle 25-vuotiaisiin lyhyemmän työttömyysjakson jälkeen kuin 25 vuotta täyttäneisiin. Aktivointisuunnitelma voi sisältää yhtenä työllistymistä edistävänä vaihtoehtona kuntouttavan työtoiminnan. Kuntouttavan työtoiminnan paikkoja löytyy kaupungin eri yksiköistä ja eri toimijoiden tuottamana.

TYP-palvelu on TE-toimiston, Etelä-Pohjanmaan kuntien ja Kelan moniammatilliseen yhteistyöhön perustuva palvelumuoto. TYP-palvelussa asiakas saa TE-toimiston, kuntien ja Kelan työllistymistä edistäviä palveluja yhdestä paikasta silloin, kun työnhaku on jostakin syystä pitkittynyt tai mutkistunut.

Kaks'Kättä-työpaja perustettiin vuonna 1994 erityisesti nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Tätä nykyä työpajalaisista reilut 60 % on alle 29-vuotiaita nuoria. Työpajan valmentautujista valtaosa on työkokeilijoita (32 %), palkkatuella palkattuja työntekijöitä (23 %), kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita (18 %) ja opiskelijoita (12 %).

Valtaosa työkokeilussa olevista on alle 29-vuotiaita nuoria. Nuorten pajajakso voi vaihdella muutamasta kuukaudesta 11 kuukauteen. Nuorten työkokeilijoiden kanssa työpajalla keskitytään ammattitaidon vahvistamiseen ja työkunnan edistämiseen. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden kanssa keskitytään ennen kaikkea sosiaalisen toimintakyvyn ja elämänhallinnan tukemiseen. Opiskelijoiden kanssa keskitytään erityisesti oppimiseen.

3.5 Kaikkien ikäryhmien yhteiset palvelut

Eri ikäryhmille suunnattujen palvelujen lisäksi Seinäjoen kaupunki tarjoaa monia ennaltaehkäiseviä palveluita asukkailleen. Lisäksi kolmannen sektorin toimijat tekevät arvokasta hyvinvointia tukevaa työtä ja heidän roolinsa ennalta ehkäisevässä työssä on merkittävä.

3.5.1. Ennaltaehkäisevät hyvinvointipalvelut

Liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda edellytyksiä kunnan kaikenikäisten asukkaiden liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja ja olosuhteita liikkumiseen. Liikuntapalvelut vastaavat kokonaisuudessaan koululaisien uinninopetuksesta sekä kesän uimakoulutoiminnasta huomioimalla myös soveltavan liikunnan ryhmät.

Perusopetuksen ja liikuntapalveluiden yhteinen liikuntakoordinaattori aloitti työnsä syksyllä 2015. Tavoitteena on lisätä koululaisten liikkumista sekä koulu- että iltapäivien aikana. Tavoitteen toteutumiseksi liikuntapalvelut on mukana muun muassa Koulukerhot-hankkeessa ja Liikkuva koulu -toiminnassa. Koulujen lähiliikuntapaikoista on tehty kehittämissuunnitelma, ja lähiliikuntapaikkoja kannustetaan käyttämään myös iltaisin.

Kirjastopalvelut tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia tarjoamalla seinäjokelaisille ilmaisia kirjastopalveluita. Kirjasto järjestää erilaisia lapsille ja nuorille suunnattuja tapahtumia kuten elokuvailtoja, kirjailijavierailuja, teematapahtumia ja työpajoja. Satutuokiot ja läskykerho ovat avoimia kaikille lapsille. Nuoria rohkaistaan tekemään ehdotuksia nuorten palvelujen kehittämiseksi. Kirjasto järjestää erilaisia teematapahtumia ja hankkeita myös yhteistyössä nuorisotoimen kanssa. Nuorten tavoittamiseksi käytetään sosiaalista mediaa, muun muassa Instagram-palvelua. Kirjaston ja koulun yhteistyösopimuksessa määritellään kirjaston tarjoaman kirjastonkäytön ja tiedonhallintataitojen opetuksen sisällöt eri luokka-asteille. Tavoitteena on taata kaikille peruskoulunsa päättävälle riittävät tiedonhallintataidot jatko-opiskelua varten. Lukuharrastuksen edistämiseksi kirjasto järjestää koululaisille kirjavinkkausta sekä kirjastossa että koulussa. Mediakasvatus ja erilaiset mediatyöpajat on suunnattu paitsi varhaiskasvatukseen myös yläkoululaisia varten. Seinäjo-

en kaupunginkirjastossa on pelitila, jossa voi pelata konsolipelejä. Myös kirjaston lautapelit ovat nuorten käytettävissä. Aallon kirjastotalon Pommarissa voi harjoitella soittamista.

Kulttuuripalvelut tukee asukkaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa tarjoamalla yhdessä eri yhteistyötahojen kanssa monipuolisia, laadukkaita ja elämää rikastuttavia kulttuuripalveluita: harrastusmahdollisuuksia, tietoa ja elämyksiä. Kulttuurimatka on Seinäjoen kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma. Se takaa Seinäjoen kaupungin kaikille esi- ja peruskoululaiselle perustason tutustumisen kulttuurin ja taiteen eri osa-alueisiin. Kulttuurimatkan sisällöt koostuvat esimerkiksi vierailuista Seinäjoen kaupungin alueen museoissa, taidenäyttelyissä, konserteissa, kirjastoissa, elokuvissa ja teatteriesityksissä. Lisäksi alueen kouluissa järjestetään työpajatoimintaa sekä vierailuesityksiä taiteen eri osa-alueilta. Lisäksi lasten ja nuorten rytmimusiikkiverkosto Louhimo tekee ja tuottaa musiikkisisältöisiä vierailuja koulu yhteistyöhön. Kouluajan ulkopuolella Louhimo on mukana järjestämässä bändileirejä, tapahtumia sekä erilaisia musiikkisisältöisiä koulutuksia. Louhimon joko yksin tai yhteistyökumppaneiden kanssa järjestämät tapahtumat ovat pääsääntöisesti maksuttomia ja ikärajoittomia.

Kansalaisopisto on keskeinen matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä hyvinvointipalveluja tarjoava toimija kaikissa ikäryhmissä. Kansalaisopisto tarjoaa lapsille ja nuorille sekä perheille yhdessä monia eri mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen eri taito- ja taideaineissa sekä myös taiteen perusopetusta seuraavissa taiteen aloissa: teatteritaide (Kurpitsateatteri), kuvataide (Taidekoulu Oiva) ja rytmimusiikki (Rytmi-Instituutti). Seinäjoen kaupungissa muita taiteen perus- ja laajan oppimäärän tuottavia oppilaitoksia ovat Etelä-Pohjanmaan musiikkiopisto, Näppi käsityökoulu sekä Etelä-Pohjanmaan tanssiopisto. Seinäjoen kansalaisopisto tukee osallisuutta ja kannustaa harrastamattomia ja/tai vähävaraisten perheiden lapsia ja nuoria harrastusten pariin antamalla ns. harrastusseteleitä kouluterveydenhoitajien jaettavaksi.

3.5.2 Lapsioikeudelliset palvelut

Sosiaalityöntekijä-lastenvalvojat palvelevat perheitä lapsioikeudellisissa asioissa. Niihin kuuluvat lapsen isyyden selvittäminen, lapsen huoltoon, asumiseen ja tapaamiseen liittyvät neuvottelut ja sopimusten vahvistaminen sekä elatussopimusneuvottelut ja sopimusten vahvistaminen.

3.5.3 Lapsiperheiden sosiaalipalvelut ja lastensuojelu

Lapsiperheiden sosiaalipalvelut perustuvat sosiaalihuoltolakiin. Palveluilla edistetään sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta. Yksilön, perheen ja yhteisön toimintakykyä edistetään myös muiden hallinnonalojen toimenpitein usein yhteistyössä sosiaalihuollon kanssa. Asiakkuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa viriää tulosta ja yhteydenotosta sosiaalihuoltoon. Keskeistä on perheen palvelutarpeen arviointi viranomaisyhteistyössä.

Lisäksi sosiaali- ja terveyskeskuksessa toteutetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutyötä. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu perustuu lastensuojelulakiin. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun työskentelyyn kuuluu lastensuojeluilmoitusten vastaanotto, lastensuojelutarpeen selvitys, lastensuojelun avohuollollinen työskentely, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, si-
jaishuolto ja jälkihuolto.

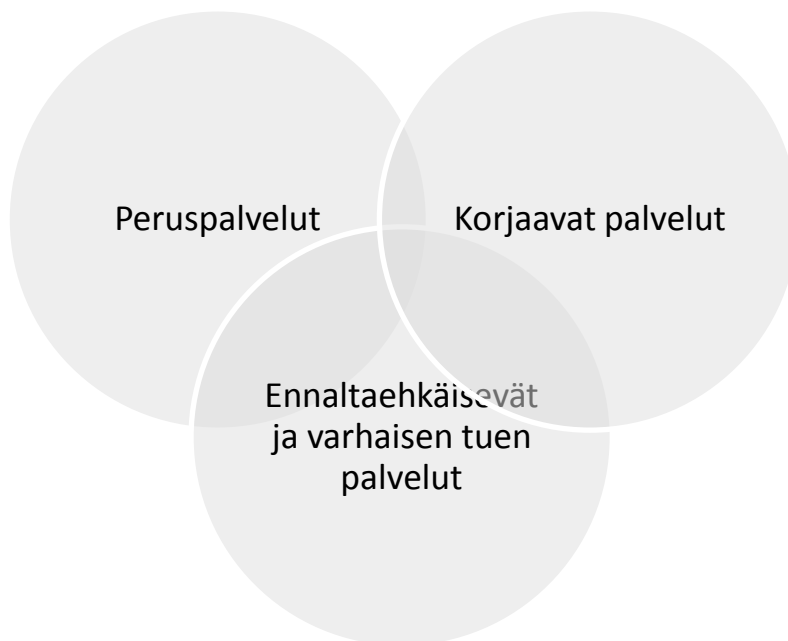
3.5.4 Vammaispalvelut

Vammaispalvelut tarjoavat vaikeavammaisille ja erityistä tukea tarvitseville lapsille, nuorille ja heidän perheilleen palveluja sosiaalihuolto-, vammaispalvelu- ja kehitysvammalain nojalla. Palvelut myönnetään hakemusten perusteella. Palveluja voivat olla muun muassa alle kouluikäisten kuntoutusohjaus, henkilökohtainen apu, omaishoidontuki, ryhmälomituspalvelut, tilapäishoito, tukiviittomien opetus, neuropsykiatrinen avoavalmennus, tuetun työn palvelut ja mielenterveyskuntoutuspalvelut.

4. Palvelujärjestelmän toimivuuden arviointi ja haasteet

Perheet tarvitsevat ensisijaisesti laadukkaita peruspalveluja. Suurin osa perheistä voi hyvin, mutta vaarana on, että heikossa asemassa olevat lapsiperheet tulevat voimaan entistä huonommin. Palveluntarvitsijan ja kuntatalouden näkökulmasta on olennaista, että palvelut saavuttavat perheet oikeaan aikaan. Tällä hetkellä yhä useammin lapsen ja nuoren pahoinvointi näkyy lastensuojelutarpeena ja monien palveluiden yhtäaikaista tarpeena. Syrjäytymisriskissä elävien lasten ja nuorten tavoittamiseksi on kehitettävä uusia toimintamalleja ja välineitä. Erityisen tärkeää on tunnistaa ne lapset ja nuoret, jotka peruspalvelujen lisäksi tarvitsevat erityistä tukea ja ovat vaarassa syrjäytyä. Kuntatoimijoiden lisäksi tarvitaan mukaan myös kolmas sektori.

Nykyiset lait edellyttävät, että ennakoimiseen ja varhaiseen tukeen on kiinnitettävä enemmän huomiota. Kuntaorganisaation hallintokunnissa on mietittävä, mitä tämä tarkoittaa ja miten työn painopistettä saadaan siirrettyä varhaiseen tukeen. Suurin osa lapsista, nuorista ja perheistä saa riittävän tuen arjen eri tilanteisiin peruspalveluista. Pienet huolet lapsesta tai nuoresta otetaan puheeksi vanhemman kanssa siellä, missä huoli on syntynyt. Huolen kasvaessa ja omien ammatillisten keinojen loppuessa pyydetään apua muilta toimijoilta. Sopimalla selkeät yhteistyökäytännöt helpotetaan eri toimijoiden yhteistä työtä ja työnjakoa sekä saadaan verkoston asiantuntemus lasten ja perheen hyödyksi. Palvelut jaetaan peruspalveluihin, ennaltaehkäiseviin palveluihin tai varhaiseen tukeen sekä korjaaviin palveluihin. Erityisesti varhaiseen tukeen liittyvät palvelut ja niiden tarve nousee keskiöön, kun on kyseessä asiakkaat, jotka tarvitsevat monia palveluita. Seinäjoella pitäisi kehittää juuri tätä varhaisen tuen palvelua ja asiakkaiden hyvinvointia tukevaa mallia. Sokkeli ja Pilari ovat keskeisiä tällaisia kehittämiskohteita.

Kyseessä on lasten suojelun kokonaisuus, joka kuvaa palvelun eri tasoja (peruspalvelut, ennaltaehkäisevät palvelut ja lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu), jotka ovat erillisiä palveluja, mutta kietoutuvat toisiinsa. Tämän jaottelun on tehnyt lastensuojelulain soveltamisoppaaseen Sirpa Taskinen.

Monet peruspalvelut toimivat jo hyvin ja ennaltaehkäisevästi. Aluejako luo selkeyttä rakenteisiin sekä yhteistyöhön. Osittain palvelujärjestelmä on kuitenkin sirpaleinen ja moniammatillista yhteistyötä vaikeuttaa se, että aina ei hahmoteta palvelukokonaisuutta. Aina ei tiedetä, kenen kanssa yhteistyötä voi tehdä. Kan-

sallisiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suosituksiin pohjautuvat tavoitteet ja toimenpiteet auttavat kehittämään ehkäiseviä palveluja myös osana palvelurakenteen uudistusta.

Monia eri palveluja tarvitsevien asiakkaiden palveluiden järjestämistapa on keskeinen kysymys. Palvelut järjestetään lapsi- ja perhelähtöisesti hallintorajat ylittäen.

Seinäjoen kaupunki on toteuttanut vuodesta 2013 Lihavuus laskuun Seinäjoella -ohjelmaa monialaisen yhteistyön turvin. Tavoitteena on, että entistä harvemmasta lapsesta ja nuoresta kasvaa lihava aikuinen ja lihavuuteen liittyvät sairaudet saataisiin ehkäistyä myöhemmällä iällä. Ohjelma on saanut aikaan hyviä tuloksia alakouluikäisten lasten ylipainon ja lihavuuden vähenemisessä. Neuvoloissa ja koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa on yhtenäiset käytännöt koko perheen terveellisten elämäntapojen edistämiseksi. Suurin osa Seinäjoen kouluista toteuttaa Liikkuva koulu -toimintamallia ja päiväkotien ja koulujen lounasruoka täyttää Sydänliiton sydänystävällisen ruoan kriteerit.

Neuvolassa, sosiaali- ja terveydenhuollon ja muissa lasten ja nuorten palveluissa tulee systemaattisesti korostaa lähisuhde- ja perheväkivallan riskiä. Tätä työtä varten on kehitetty erilaisia työvälineitä, jotka soveltuvat lasten, nuorten ja vanhempien kanssa työskentelyyn. Ennalta ehkäisevää toimintaa ovat esimerkiksi väkivallattomuuteen tähtäävä kasvatus ja turvataitokasvatus, joiden tulisi sisältyä varhaiskasvatukseen ja kouluyhteisöihin sekä lapsen kotikasvatukseen. Kunnan lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelmassa määritellään palvelurakenteet ja toimintatavat lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä ja avun tarjoamista varten.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi on monia kehittämistarpeita. Toistuvien klamydiatartuntojen määrä on noussut ja tippuritartunnat ovat lisääntyneet etenkin nuorilla naisilla. Nuorten tiedot seksuaaliterveydestä ovat heikentyneet. Seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat yleisiä nuorten arjessa ja 20–24-vuotiaiden raskaudenkeskeytysten määrä on edelleen korkea. Hedelmällisyyttä alentavia tekijöitä ovat myös ympäristö- ja elämäntapatekijät, kuten tupakointi ja ylipaino. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden merkitys mielenterveydelle, mielenterveyden häiriöille ja niiden ehkäisylle tunnustetaan kaikessa seksuaali- ja lisääntymisterveyden tutkimuksessa ja hoidossa.

Päihteiden käytön yleistymisen ja siitä aiheutuvat haitat ovat haasteita hyvinvoinnille. Muutaman vuoden ajan alkoholin käyttö ja tupakointi ovat olleet nuorten kohdalla laskussa, mutta erityisesti kannabismyönteisyyden kasvaminen aiheuttaa huolta lasten ja nuorten kanssa työskentelevien keskuudessa. Lasten ja nuorten terveys on kehittynyt myönteisesti, mutta terveyden kokeminen ei ole muuttunut samalla tavalla positiivisen suuntaan.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnan työryhmätyöskentelyssä vanhemmuuden tuki on haluttu nostaa yhdeksi merkittävimmäksi kehittämiskohteeksi. Perheiden arjen perusrhythmi on usein kateissa. Monien lapsiperheiden sosiaalinen verkosto on ohut. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen sekä arjen kuormittumisen ongelmat heijastuvat perheiden elämäntilanteisiin ja vanhemmuuteen väsymisenä, parisuhteen kriisiytymisenä ja jaksamattomuutena. Osalla vanhemmista on haasteita tukea lasta tai asettaa rajoja.

Seinäjoella lapsilla ja nuorilla on hyvät mahdollisuudet harrastaa. Tavoitteena on saada lisää kilpailuhengettä harrastamista, jossa kaikentasoiset osallistujat voivat olla mukana. Tärkeää on myös huomioida, että toiminta voi olla muutakin kuin liikuntaa. Tällä hetkellä erityisesti 3.–4.-luokkalaisten koulupäivän jälkeinen aika on haaste. Ilta- ja iltojen toiminta ei kosketa heitä, ja lapset joutuvat olemaan mahdollisesti useita tunteja yksin kotona.

Suunnitelmaa laadittaessa on noussut huoli työntekijöiden työnohjaus- ja koulutustarpeista. Työntekijöiden osaamista ja palvelujärjestelmää haastavat muun muassa neuropsykiatrisesti oireilevat lapset ja nuoret sekä maahanmuuttajien tarpeet. Seinäjoen kaupunki tarjoaa maahanmuuttajille samat peruspalvelut kuin

muillekin kuntalaisille huomioiden kuitenkin ne erityispalvelut, joita maahanmuuttaja tarvitsee kyetäkseen saavuttamaan ja käyttämään tasavertaisesti olemassa olevia palveluita.

Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on käytössä systemaattinen arviointijärjestelmä, joka tuottaa tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta. Näiden lisäksi yläkoulussa toteutetaan valtakunnallinen koulu-terveyskysely, jota täydentää kaupungin oma 6.-luokkalaisten terveyskysely. Lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä seurataan hyvinvointikertomuksen avulla.

Yksinäisyyden ehkäisyyn on tietoisesti kiinnitetty huomiota. Yhtenä hyvänä esimerkkinä toimivat koulu-
luokkien ryhmätyöt sekä varhaiskasvatuksen pienryhmätoiminnot. Tavoitteena on saada koulun ja perheen yhteistyö saumattomaksi jo ensimmäisestä luokasta lähtien. Varhaiskasvatus ja perusopetus tavoittavat lähes kaikki lapset ja nuoret. Näitä toimintoja tukee kolmannen sektorin kanssa tehtävä yhteistyö. KiVa-koulu, koulujen välituntitoiminnot ja oppilaskuntatoiminta ovat tärkeitä toimintamuotoja, joita tulee kehittää jatkossakin.

Sähköisiä palveluja tulee kehittää asiointijärjestelminä ja työvälineinä. Tällä hetkellä esteenä on usein tietosuoja, turvalliset ja luotettavat yhteydet sekä resurssien vähyys. Sähköisiä palveluja on tällä hetkellä lähinnä ajanvarausasioissa. Sosiaalisen median kehittyminen ja sen muuttuvat trendit haastavat hyvinvointia. Lasten ja nuorten runsas ruutu-aika sekä äly- ja mobiililaitteiden jatkuva käyttö huolestuttaa kasvattajia.

5. Suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvointipalveluiden kehittämiseksi

Hyvinvointisuunnitelma korostaa kunnan eri hallinnonalojen toimijoiden yhteistä vastuuta lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Kaikkien tavoitteena on hyvinvoinnin lisääminen ja korjaavien palveluiden käytön vähentäminen. Työryhmäkeskusteluiden sekä kaupungin palvelualueiden esitysten perusteella on koottu yhteiset painopistealueet, tavoitteet ja niihin liittyvät käytännön kehittämistoimenpiteet.

Kehittämisessä huomioidaan tuleva valtakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistus. Osana tätä työtä tulee miettiä, millaiseksi kunnallinen palvelujärjestelmä kannattaa muokata.

Suunnitelman laatimiseen osallistuneet toimijat näkevät, että hyvinvoinnin lisääntymisen edellytyksenä on kaksi keskeistä kokonaisuutta, joita kuvataan tarkemmin alla.

A. Lasten ja nuorten lisäksi perheet voivat hyvin

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edellytyksenä on lähes poikkeuksetta perheen hyvinvointi. Vanhemmuuden tukemisessa on systemaattisesti huomioitava perhe osana lapsen ja nuoren oppimisen ja kasvun tukea. Nivelvaiheisiin liittyvässä työssä on kehitettävä konkreettisin keinoin toimintaympäristöjä, jotka tukevat perheiden kasvatustyötä. Vanhemmuuden tukemisessa ja kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä tulee ensimmäiseksi kartoittaa tai ottaa puheeksi perheiden elämänrytmiin ja arjen hallintaan liittyvät kysymykset.

Sosiaalinen media muuttaa vuorovaikutuksen tapoja. Yhteydenpito sosiaalisessa mediassa ei kuitenkaan korvaa merkityksellisiä ihmissuhteita ja ihmisten välistä vuorovaikutusta, joita jokainen kuntalainen tarvitsee. Kunnallisissa palveluissa tulee tarjota tuki vanhemmille heidän kasvattaessaan lapsiaan sosiaalisen median käyttäjäksi sekä ottaa tarvittaessa puheeksi perheiden toimintatavat sosiaalisen median käytössä. Sosiaalisen median järkevä ja turvallinen käyttö on osa lapsen ja nuorten hyvinvointia.

B. Palvelujärjestelmä toimii kuntalaisen kannalta mielekkäästi ja kannustaa omatoimisuuteen

Hallintorakenteista riippumatta työntekijöiden tulisi ymmärtää asemansa osana kaupungin palveluverkoston mahdollisimman laajasti. Asiakaskontaktin tulee johtaa työntekijässä vastuunottamiseen ja ratkaisun etsimiseen sen sijaan, että siirrettäisiin asiakas jonkin toisen palvelun piiriin, ellei kuntalainen ole kysymässä apua asiaansa aivan kokonaan väärästä paikasta.

Valtaosa kunnallista palveluista on lakisääteisiä. Usein laki mahdollistaa kuitenkin erilaisia toimintatapoja ja vaihtoehtoisia ratkaisuja palveluiden järjestämiseksi. Asiakastyössä ensisijaiseksi toimintatavaksi tulisi ottaa ne keinot, jotka edistävät asiakkaan vastuunottoa ja lisäävät omatoimisuutta. Vaihtoehtojen tiedostaminen ja niihin vaikuttamisen mahdollisuus on oleellinen osa kuntalaisen omaa aktiivisuutta.

Toimiva palvelujärjestelmä ei tarkoita sitä, että kuntalaisella olisi käytettävissään ”palvelupankki”. Kunnan tulee omassa strategiatyössään päättää, miten ja millä tasolla hyvinvointipalvelut 5–10 vuoden aikavälillä tarkasteltuna järjestetään.

Toimivuus syntyy siitä, että viranhaltijat sisäistävät mahdollisuutensa vaikuttaa hyvinvointiin perustehtävänsä laajemmin ja reagoivat, kun huomaavat tuen tarvetta. Avoin palvelujärjestelmän kuvaus on edellytys sille, että palvelun tuottaja ja asiakas puhuvat samasta asiasta.

Hyvinvointisuunnitelmatyön pohjalta on yhteisesti päätetty tärkeimmät kehittämiskohteet tavoitteisiin pääsemisen helpottamiseksi. Kehittämiskohteita ovat:

1. Vanhemmuuden tukemisen keinot
 - a. perheiden huomioiminen peruspalveluissa
 - b. lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuki
 - c. areenat vanhempien sosiaaliselle kanssakäymiselle
2. Yhteisöllisen vapaa-ajantoiminnan kehittäminen
 - a. maksuttomat ja kilpailuhengettömät harrastukset
3. Asiakaslähtöinen palvelujärjestelmä
 - a. oman organisaation ja verkoston johtaminen
 - b. prosessivastuu asiakkaan asioista
4. Sosiaalinen media lasten, nuorten ja perheiden palveluissa
 - a. Välittämisen koodi -pilotointi
 - b. koulumaailmassa enemmän käyttöön
 - c. kanavana kun tavoitellaan nuoria
5. Nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut

Kehittämiskohteet sekä niihin liittyvät tavoitteet ja konkreettiset menetelmät on kuvattu seuraavassa taulukossa.

Kehittämiskohde	Tavoite	Konkreetitiset menetelmät	Mittarit	Vastuutaho, aikataulu ja seuranta
Vanhemmuuden tukemisen keinot ja perheiden huomioiminen peruspalveluissa	Kun lapsi, nuori tai aikuinen on asiakkaana kunnallisessa palvelujärjestelmässä, tukea suunniteltaessa huomioidaan perhe ja sen tarpeet kokonaisuutena.	SOKKELI ja PILARI - toimintamallien rakentaminen ja kehittäminen - yhteistyöryhmien palaverit - toimijoiden yhteiset kehittämisspäivät ja koulutussuunnitelma - 3. sektorin toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö	Asiakasmäärien seuraaminen Työntekijä- ja asiakaspalaute Nykytilan analyysi Itsearviointi	Pilarin ja Sokkelin toimijat
	Perhetyön lisääminen neuvolassa ja peruskouluissa	Monialaisen perhetyön mallintaminen Sokkelissa ja Pilarissa	Koulujen oppilashuollon kautta tulleiden lastensuojeluilmoitusten määrän kehitys	Sosiaalihuolto, terveydenhuolto, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen oppilashuolto
	Perhetyön lisääminen sosiaalihuollon asiakkaille	Matalan kynnyksen kotipalvelu Ostopalvelumääräraha ja lapsiperheiden kotipalvelun palvelusetelikeilu virka-ajan ulkopuolisiin tarpeisiin	Palvelusetelin käyttömäärät	Sosiaalihuolto
	Vanhempien osallisuuden lisääminen	Vanhempien osallistuminen laajoihin terveystarkastuksiin Vanhempainillat. Käynnistetään ”Vanhemmuuden ajokortti” – avoimet, systemaattisesti suunnitellut yleisötilaisuudet perheiden kasvatuksen tueksi	Kuntalaisraati, asukaslautakunta Asiakaspalaute	Lasten- ja nuorten palveluverkoston toimijat

Kehittämiskohde	Tavoite	Konkreettiset menetelmät	Mittarit	Vastuutaho, aikataulu ja seuranta
	<p>Lasten ja nuorten ruutuai- kaan puuttuminen</p> <p>Varhainen puuttuminen lä- hisuhde- ja perheväkivaltaan</p>	<p>Huoltajien kanssa yhteistyössä suunnitellaan ja toteutetaan vanhemmuuteen valmentavia oppimiskokonaisuuksia.</p> <p>Vanhempien aktivoiminen yhteisölliseen ja yksilölliseen oppilashuolto-työhön</p> <p>Toimintaohjeet päiväkodeille, kouluille ja vanhemmille, miten toimitaan yhteisillä pelisäännöillä, jotta ruutu-aika pysyy hallinnassa.</p> <p>Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn suunnitelman teko ja toimintamallin käyttöönotto, työkalut ja verkkokoulutus (THL, JAMK)</p> <p>Lastenneuvolan kotikäynnit vauva-perheissä</p> <p>MARAK-toimintamalli</p> <p>Turvataitokasvatus varhaiskasvatuksessa ja kouluissa tai Tunne- ja turvataitoja lapsille ja nuorille (THL)</p>	<p>Perusopetuksen arviointikyselyt, kouluterveyskysely, laajojen terveystarkastusten havainnot kehityksestä</p> <p>Sosiaalihuollon tilastot</p> <p>Seksuaalinen väkivalta ja raskauden keskeytykset (Sotkanet), poliisin kotihälytykset ja muut tilastot, kouluterveyskysely</p> <p>Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 0–6-vuotiaat, 7–15-vuotiaat, 15–24 -vuotiaat (Sotkanet)</p>	<p>Koulujen yhteisölliset oppilashuoltoryhmät</p> <p>Varhaiskasvatus ja perusopetus, lautakunta</p> <p>Kaikki lasten ja perheiden palvelut</p>

Kehittämiskohde	Tavoite	Konkreettiset menetelmät	Mittarit	Vastuutaho, aikataulu ja seuranta
	Varhainen puuttuminen päih-teiden käyttöön (alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen	Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma Pakka-toimintamalli Järjestöjen tuottamat palvelut		Terveystiedon edistämisen yksikkö ja kaikki toimijat
Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuki	Hyvinvoiva lapsi, lapsen ja perheen osallisuus Uuden yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittäminen kouluihin osana opetussuunnitelmauudistusta Riittävä tuki lapsen ja nuoren elämän nivelvaiheissa	Ensisynnyttäjille äitiysneuvolan kotikäynnit ja Ensari-toiminta (ensisynnyttäjien ryhmätoiminta, jatkoa synnytysvalmennukselle) Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan kaikille, osalle monialaisena yhteistyönä. Vanhempainvertailut peruskouluissa luokilla 1 – 9 Uudet, toiminnalliset oppimisen tavat, oppiainejakojen uudistukset (esimerkiksi poikien ja tyttöjen käsityö opetetaan jatkossa yhdessä) Oppilaskuntatoiminnan kehittäminen Toimintamallit siirryttäessä varhaiskasvatukseen, esikoulusta kouluun, koulusta toiseen, alakoulusta yläkouluun, peruskoulusta toiselle asteelle - tiedonsiirto, pudokasseula - saattaen vaihtaminen	Kotikäyntien määrä Asiakaspalaute Ensari-toiminnasta Monialaisesti laadittujen varhaiskasvatussuunnitelmien määrä Vanhempien palaute perusopetuksen arviointikyselyistä Kouluterveyskyselyn tulokset joka toinen vuosi Perusopetuksen arviointikyselyt, kouluterveyskysely 2. asteen koulutuksen keskeytysprosentti	Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut Luokanopettaja ja luokanohjaaja Varhaiskasvatus ja perusopetus Koulut ja nuorisovaltuusto Varhaiskasvatus, perusopetus, oppilashuolto, etsivä nuorisotyö, ammatillinen koulutus, lasten ja nuorten palveluverkosto

Kehittämiskohde	Tavoite	Konkreetitiset menetelmät	Mittarit	Vastuutaho, aikataulu ja seuranta
	<p>Nopea puuttuminen nuorten rikolliseen käyttäytymiseen sekä rikoskierteen syntymisen ehkäiseminen</p> <p>Lasten ja nuorten lihavuuden vähentäminen ja lihavuuteen liittyvien sairauksien ehkäisy</p> <p>Seksuaali- ja lisääntymisterveyden tukeminen</p> <p>Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alakoulun yhteistyön syventäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 7. luokan ryhmätykset - joustava perusopetus moniammatillisena yhteistyönä - 2. asteen ja korkea asteen nivelvaihtely - Etsivä nuorisotyö <p>Ankkuri-toimintamallin vakiinnuttaminen</p> <p>Lihavuus laskuun -ohjelman jatkaminen</p> <p>Kutsuntaikäisten nuorten miesten laihdutus- ja kuntoryhmä, mobiili-sovelluksen pilotointi</p> <p>Turvataitokasvatus varhaiskasvatuksessa ja kouluissa, seksuaalikasvatus- ja seksuaaliterveyspalvelut nuorille/ Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma vuosille 2014–2020</p> <p>Varhaiskasvatuskeskuksimallin käyttöönotto</p>	<p>Rikosilmoitusten määrä Rikosten uusiutumisen määrä</p> <p>Lihavuus laskuun -ohjelman mittarit</p> <p>Varusmieskelpoisuus</p> <p>Alaikäisten raskaudet, seksitaudit, seksuaalinen väkivalta ja raskauden keskeytykset (Sotkanet)</p>	<p>Poliisi, sosiaalitoimi, nuorisotoimi</p> <p>Terveystiedon edistämisen yksikkö ja kaikki toimijat</p> <p>Opiskeluterveydenhuolto</p> <p>Sosiaali- ja terveydenhuolto Varhaiskasvatus ja perusopetus, 2. asteen koulutus</p> <p>Varhaiskasvatus ja perusopetus yhdessä</p>

Kehittämiskohde	Tavoite	Konkreetitiset menetelmät	Mittarit	Vastuutaho, aikataulu ja seuranta
Areenat vanhempien sosiaaliselle kanssakäymiselle	Vaihtoehto maksulliselle palvelulle	Varhaiskasvatuksen avoimet palvelut	Kysynnän seuraaminen	Varhaiskasvatus, MLL, seurakunta
Yhteisöllisen vapaa-ajan toiminnan kehittäminen	Jokaisella lapsella ja nuorella on ryhmä, johon hän kuuluu. Päivähoitoyksiköiden opetussuunnitelmat (esim. erikoistuminen liikuntaan, musiikkiin, luonnontieteisiin)	Maksuttomat ja kilpailuhengettömät harrastukset. Kun lapsi jää pois esimerkiksi ohjatusta urheiluseuratoiminnasta, vaihtoehtona myös lajin jatkaminen harrastajana. Tutustumiskerhot eri lajeille Monipuoliset harrastamismahdollisuudet liikunnan lisäksi musiikin, taiteen ja kulttuurin saralla Harrastukset hoitopäivän sisällä		Osana perusopetusta yhteistyö liikuntatoimen, seuratoimijoiden kanssa Osana perusopetusta yhteistyö kansalaisopiston, kirjasto-, kulttuuri- ja nuorisotoimen kanssa sekä musiikkiopiston ja teatterin kanssa Varhaiskasvatus
Asiakaslähtöinen palvelujärjestelmä	Palvelut ja tuki yhdeltä luukulta matalalla kynnyksellä Periaatteet: 1. Vastuu palveluohjauksesta on yhdellä taholla. 2. Henkilöä autetaan mahdollisimman yksilöllisesti.	Organisaation johtaminen verkostoissa toimien ja hallintokuntien rajat ylittäen Resursoiminen yhteistyöhön kunnan sisällä Yhteistyön lisääminen työntekijöiden kesken	Asiakas- ja työntekijäpalaute	Kaikki toimijat

Kehittämiskohde	Tavoite	Konkreettiset menetelmät	Mittarit	Vastuutaho, aikataulu ja seuranta
	<p>3. Toimijoiden yhteistyö asiakkaan auttamiseksi on suunnitelmallista.</p> <p>Palveluohjauksen ja riittävien päivähoitopaikkojen varmistaminen</p>	<p>Asennemuutos päällekkäisyyksien poistamiseksi</p> <p>Moniammatillisen työskentelyn mallintaminen</p> <p>Sokkelin kehittäminen matalan kynnyksen keskuksena</p> <p>Sokkelissa ja Pilarissa lasten, nuorten ja aikuispsykiatrian konsultaatiot ja terveyskeskuslääkäreillä erikoislääkärien konsultaatiot.</p> <p>Erikoissairaanhoidosta palaavan lapsen tai nuoren jatkohoidon keskittäminen perustasolla yhteen paikkaan ja hoitopolkujen kehittäminen</p> <p>Laaditaan 3. sektorin toimijoiden tuottamista palveluista palvelukartta</p> <p>TAIKA-päiväkoti</p>	<p>Hoitopolkujen toimivuuden arviointi</p>	<p>Kaikki Sokkelin ja Pilarin toimijat, erikoissairaanhoido</p> <p>Pilarin ja Sokkelin toimijat</p> <p>Lasten ja nuorten palveluverkosto</p> <p>Varhaiskasvatuspalvelut</p>

Kehittämiskohde	Tavoite	Konkreettiset menetelmät	Mittarit	Vastuutaho, aikataulu ja seuranta
<p>Sosiaalinen media-lasten, nuorten ja perheiden palveluissa</p>	<p>Sosiaalisen median tekniset verkkopalvelut hyötykäyttöön</p> <p>Koulumaailmassa hyötykäyttöön</p> <ul style="list-style-type: none"> - Helmi tai sähköinen järjestelmä kodin ja koulun yhteydenpitoon <p>Varhaiskasvatuksessa Vekaranetti/Daisy</p>	<p>Välittämisen koodi -pilotointi</p> <p>Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden (= JIBBO) hyödyntäminen</p> <p>Nuorten kehittäjäryhmä</p>	<p>Käyttäjämäärät verkkopalveluissa</p>	<p>Nuorisopalvelut</p> <p>Kirjasto</p> <p>Opetustoimi</p> <p>Varhaiskasvatus</p>

Kehittämiskohde	Tavoite	Konkreettiset menetelmät	Mittarit	Vastuutaho, aikataulu ja seuranta
Nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut	Nuorten aikuisten mielen hyvinvoinnin tukeminen ja päihteiden käytön vähentäminen, yhden luukun periaate	Mielenterveyspalvelut peruspalveluissa Merkkari-toiminnan käynnistäminen Saattaen vaihtaminen palvelusta toiseen Työttömien terveyspalvelut Työllisyystalon palvelut ja hankkeet	Nuorten sijoittuminen opiskeluun ja työelämään, koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat (%-osuus vastaavanikäisestä väestöstä) (Sotkanet), Etsivän nuorisotyön Parent-tilastointi Amisbarometri Nuoret toimeentulotukiasiakkaat Mielenterveyspalvelujen käyttö (Sotkanet) Itsemurhakuolleisuus (Sotkanet)	Terveystieteiden tutkimuskeskus Oppilashuolto Etsivä nuorisotyö Sosiaali- ja terveydenhuolto Kansalaisopisto

6. Hyvinvointisuunnitelman toimeenpano

Hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen väline ohjata, johtaa ja kehittää lapsiin, nuoriin ja perheisiin suunnattua hyvinvointityötä kunnassa. Hyvinvointisuunnitelman seuranta, arviointia ja kehittämistä hoitaa Seinäjoella lasten ja nuorten palveluverkosto. Hyvinvointisuunnitelma päivitetään valtuustokausittain (neljän vuoden välein). Lasten ja nuorten palveluverkosto koordinoi suunnitelman päivityksen ja sen, että mitarit päivitetään vuosittain. Tavoitteiden etenemistä seurataan asianomaisissa lautakunnissa, kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa.

Vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä on kunnalla ja jatkossa se tulee kuulumaan yhä selvemmin kunnalle ja sen kaikille toimialoille (kuntalaki). Tarkoituksena on mennä kohti monialaista hallinnollista yhteistyötä. Tavoitteena on, että kaikki hyvinvointia edistävä työ tehdään jatkossa aiempaa suunnitelmallisemmin, tavoitteellisemmin ja läpinäkyvämmiin. Näin ollen sitä myös seurataan ja arvioidaan kuten kunnan taloutta. Tavoitteena on, että hyvinvointityö näkyy kuntataloudessa. Kehittyvän ja kasvavan kaupungin hyvinvoinnin kehittämistyöhön on varattava taloudellisia voimavaroja.

Lapsivaikutusten arviointi osana päätöksentekoa on lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta oleellinen asia. Kyse on monien kunnan järjestämien palvelujen kokonaisuudesta. Lapsivaikutusten arviointi tulisi ulottaa kaupunkistrategiassa toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi.

Lasta ja hänen perhettään tuetaan aina ensisijaisesti ehkäisevän työn ja avohuollon keinoin. Hyvin toimivilla peruspalveluilla voidaan vaikuttaa lapsi- ja perhekohtaisen tuen tarpeeseen. Kunnan kaikki toimijat ovat vastuussa lapsiperheiden ja yhteisön hyvinvoinnista.